

Vår dato
18.03.2004

Utarbeidet av
Monica Alisøy Kjelsnes og Thomas Ørnulf Helgesen

Til
Aktører i markedet

Er konkurransen et lotteri?

Innledning

Utgangspunktet i norsk rett er at alle former for pengespill er forbudt, og kun kan tilbys med positiv hjemmel i lov.

Følgende lover åpner opp for og regulerer adgangen til pengespillmarkedet:

- lov av 1. juli 1927 nr. 3 om veddemål ved totalisator (totalisatorlova)
- lov av 28. august 1992 nr. 103 om pengespel m.v. (pengespillova)
- lov av 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v. (lotteriloven).

Spillene som totalisatorloven og pengespilloven regulerer kan kun avholdes og tilbys av henholdsvis Norsk Rikstoto og Norsk Tipping. Lotteriloven gjelder de pengespill som ikke faller inn under totalisatorlova og pengespillova.

Etter lotteriloven §§ 5 og 6 kan lotteri bare "avholdes til inntekt for et humanitært eller samfunnsnyttig formål." Videre "er det forbudt å avholde lotteri uten tillatelse." Det er "forbudt å drive markedsføring eller formidling av lotterier som ikke er gitt tillatelse", jf. lotteriloven § 11.

Formålet med lotteriloven er å sikre at lotterier avholdes i betryggende former under offentlig kontroll, med sikte på å forebygge negative sosiale konsekvenser av spill, samtidig som det legges til rette for at overskuddene fra spillene kan være en god inntektskilde for samfunnsnyttig og humanitært arbeid, jf. lotteriloven § 1a.

Hva er et lotteri?

I lotteriloven § 1, første ledd bokstav a) er lotteri definert som:

Virksomhet der deltakerne mot innskudd kan erverve gevinst som følge av trekning, gjetting eller annen fremgangsmåte som helt eller delvis gir et tilfeldig utfall.

De tre vilkårene "innskudd", "gevinst" og "helt eller delvis tilfeldig utfall" må alle være oppfylt for at et spill skal bli å regne som et lotteri etter lotteriloven.

Innholdet i de tre vilkårene er ikke nærmere definert i lov eller forskrift, og framgår i dag av forarbeidene til lotteriloven og praksis. I tvilstilfelle avgjør Kultur- og kirke departementet, med bindende virkning, om det foreligger et lotteri, og i tilfelle hva slags lotteri som foreligger, jf. lotteriloven § 1, annet ledd.

Utviklingen de siste årene viser at media, herunder aviser, ukeblader, TV og radio, i stadig større grad arrangerer eller formidler konkurranser hvor deltagelse forutsetter bruk av Internett- og/eller mobiltelefon teknologi. Konkurransene varierer fra å være rene kunnskapspill til spill hvor vinneren kåres ved en tilfeldig trekning.

Det er i dag ikke tillatt å avholde lotteri via internett og mobiltelefon. Unntak er gjort for to begrensede prøveprosjekt i regi av samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Igangsatte prøveprosjekt vil bli evaluert i løpet av 2004, og Kultur- og kirke departementet vil bl.a. med bakgrunn i evalueringen vurdere å legge til rette for spill på internett og andre elektroniske kanaler.

Krav om innskudd, tilfeldighet og gevinst

Som det følger av orienteringen ovenfor må det foreligge innskudd, tilfeldighet og gevinst for at et spill eller en konkurranse skal bli å anse som et lotteri.

Innskudd

Som "innskudd" i lotterilovens forstand, regnes det deltakerne må betale for å være med i spillet eller konkurransen.

For spill som tradisjonelle forhånds- og etterhåndstrukne lotteri, bingo og gevinstautomater osv., er prisen per lodd/spilleomgang å regne som "innskudd" i lotterilovens forstand.

For andre konkurranser og spill beror det på en konkret vurdering om prisen for deltagelse er å regne som et "innskudd" etter lotteriloven. Hovedregelen er at:

All betaling utover vanlig pris for tjenesten er å regne som "innskudd"

Bruk av post – A-post er ikke innskudd

Enkelte konkurranser og spill er lagt opp slik at deltagelse skjer ved å sende svar via posten som ordinær A-post eller som rekommandert post. A-post har fast pris og betaling for denne tjenesten regnes ikke som "innskudd" etter lotteriloven. Dersom posttjenesten koster mer enn ordinær A-post (for eksempel rekommandert post), vil årsaken til bruken av denne tjenesten avgjøre om det foreligger et "innskudd".

Bruk av telefon og mobil – all betaling utover vanlig takst er innskudd

Stadig flere konkurranser arrangeres slik at deltagelse skjer ved å ringe et bestemt telefonnummer, eller ved å sende en tekstmelding (SMS-konkurranser). I slike tilfeller regnes all betaling utover vanlig takst som "innskudd" etter lotteriloven. Det er ikke avgjørende om det er driftsselskapet eller arrangøren av konkurransen eller spillet som får inntektene fra innskuddet. Det avgjørende er hva tjenesten faktisk koster, og ikke hvilket nummer som blir benyttet. Dette innebærer at betaling for telefontjenester som er priset høyere enn normal takst, da tjenesten innebærer høyere administrasjonskostnader, også blir å regne som "innskudd" etter lotteriloven.

På bakgrunn av dette legges det til grunn at lotterilovens vilkår om "innskudd" vil være oppfylt hvor deltagelse skjer ved bruk av teletorgtjenester (overtaksering/ høytakst 820 eller 829-nummer). Tilsvarende legges til grunn for bruk av tjenester som gjør det mulig for flere å ringe inn på samme tid (815-nummer), såkalt intelligent telefonteknologi.

Når det gjelder SMS-konkurranser, vil all betaling utover vanlig pris for å sende tekstmeldinger bli å regne som "innskudd" etter lotteriloven. Da vanlig pris på SMS varierer, er det lagt til grunn en grense på kr 1 per tekstmelding. Dersom prisen for deltagelse i en konkurranse overstiger kr 1, blir mellomlegget å anse som "innskudd".

Noen SMS-konkurranser er utformet slik at deltageren ved påmelding må akseptere å betale for de tekstmeldinger konkurransen forutsetter at han mottar i tillegg til de han sender. Dersom prisen for de tekstmeldinger som blir sendt og som mottas overstiger kr 1 hver, blir mellomlegget å anse som "innskudd". Motsatt regnes det ikke som "innskudd" dersom prisen per tekstmelding som blir sendt og som mottas er kr 1 eller mindre.

Medlemskap som vilkår for deltagelse

Enkelte spilltilbud er utformet slik at deltagelse forutsetter medlemskap og betalt medlemskontigent. Medlemskontigent er i slike tilfelle å anse som "innskudd" etter lotteriloven.

Gratislotteri

Dersom betaling for deltagelse i konkurransen tilsvarer vanlig pris for den tjenesten som benyttes, eller dersom deltakelsen er helt gratis, foreligger det ikke et "innskudd". Det foreligger da et gratislotteri. Gratislotteri vil si:

Virksomhet der deltakerne kan erverve gevinst som følge av trekning, gjetting eller annen fremgangsmåte som helt eller delvis gir et tilfeldig utfall uten at det blir betalt "innskudd"

Etter markedsføringsloven § 5 er det "forbudt i næringsvirksomhet å søke fremmet salget eller kjøpet av en eller flere varer, tjenester eller andre ytelser ved å sette i verk utlodning eller annen foranstaltning der tilfellet helt eller delvis avgjør hvem en fordel (gevinst, belønning, premiering eller annet) skal tilfalle. Bestemmelsene gjelder ikke tilbud som

utgivere av periodiske publikasjoner framsetter i bladet eller skriftet om belønning eller premiering for oppgaveløsninger, konkurransedeltakelse eller liknende prestasjoner fra lesernes side. Verdien av premiene eller størrelsen av belønningen må ikke overstige de beløp som departementet fastsetter”.

Markedsføringsloven forvaltes av Forbrukerombudet.

Tilfeldighet

Det er dette vilkår som byr på størst problemer i praksis.

For å ta det enkle først; Dette vilkåret er **alltid** oppfylt der vinneren blir kåret ved *”trekning”* og / eller *”gjetting”*. Det er denne typen tilfeldighet som kjennetegner de mest tradisjonelle lotterier. Men også andre fremgangsmåter for kåring av vinner blir omfattet i den grad disse har i seg element av *”tilfeldighet”*. Lovens formulering av tilfeldighetsvilkåret omfatter også; *” annen fremgangsmåte som helt eller delvis gir et tilfeldig utfall”*

I merknadene til bestemmelsen i Ot.prp. nr.58 (1993-94) s. 32 heter det at bestemmelsen representerer en utvidelse i forhold til lotteriloven av 1939, idet det er tilstrekkelig at utfallet delvis er avhengig av tilfeldighet. Med dette omfattes blant annet spill der gevinstmuligheten i noen grad kan være avhengig av deltakernes ferdighet, reaksjonsevne eller lignende. Det fremgår av Ot.prp. nr.58 (1993-94) s. 22 at hensikten med denne utvidelse av lotteribegrepet er å fange opp arrangementer som har så mye til felles med lotterier at de bør omfattes av loven.

Som en følge av dette er det i praksis blitt lagt til grunn at konkurranser bare vil falle utenfor begrepet *”helt eller delvis tilfeldig utfall”* såfremt vinneren/vinnerne blir kåret utelukkende på grunnlag av kvalifikasjoner eller *”ferdighet”*. Dette innebærer at rene kunnskapskonkurranser og ferdighetskonkurranser faller utenfor lotteribegrepet.

Det er tilstrekkelig for at vilkåret om *”helt eller delvis tilfeldig”* er oppfylt at tilfeldighet foreligger i en del av en konkurranse som består av flere deler, hvorav en eller flere av disse delene fremstår som kunnskaps eller ferdighetskonkurranser. Det har ingen betydning om tilfeldighetselementet foreligger før eller etter en del av konkurransen hvor deltakere konkurrer i kunnskap og/eller ferdighet.

Departementet, Lotteritilsynet og Lotterinemda har ved flere tilfeller vurdert ulike konkurransekonsept opp mot lotteriloven og da spesielt vilkåret om *”helt eller delvis tilfeldig utfall”*.

Det følger av denne praksis at **konkurranser med spørsmål og svaralternativer** alltid vil innebære et element av tilfeldighet ved at deltakerne kan oppnå riktig svar ved å gjette. Dette selv om sjansene for vinne ved gjetning kan være svært liten.

Kunnskapskonkurranser uten svaralternativer kan regnes som rene kunnskapskonkurranser og dermed falle utenfor lotteribegrepet såfremt følgende forutsetninger er tilstede;

- Spørsmålene må være utformet som reelle kunnskapsspørsmål hvor det riktige svaret kan finnes ved å konfrontere kilder i etterkant.
- Deltakerne må svare på de samme spørsmålene i samme rekkefølge.
- Deltakerne må få samme tid til å besvare spørsmålene.
- Det må ikke gis svaralternativ til spørsmålene (se over).

Kunnskapskonkurranser kan kombineres med prøving av deltakernes reaksjonsevne, slik at den eller de som svarer riktig på et eller flere spørsmål på kortest tid blir vinner av konkurransen.

Ferdighetskonkurranser:

Ferdighetsspill kan utformes på mange ulike måter. Det kan eksempelvis være underholdningspregede spill med krav til reaksjonsevne og/eller presisjon i utførelse.

Generelt kan man si at konkurransen/spillet må yte **lik** motstand til alle deltakere. Forutsenningene for deltakelse i konkurransen, og dermed muligheten til å vinne, må være den samme for alle deltakerne. Hvis ovennevnte forutsetning ikke er tilstede, vil utfallet av konkurransen helt eller delvis bero på forhold utenfor den enkelte deltakers kontroll.

Tilfeldighet = Utfallet av konkurransen er utenfor den enkelte deltakers kontroll.

Andre typer konkurranser ("kreativitet"):

I det siste har Lotteritilsynet merket en økning i antallet konkurranser som legger opp til at deltakere i en konkurranse skal konkurrere med sine kreative ferdigheter. Eksempler på sistnevnte kan være konkurranser om å sende inn beste slogan, bilde, foto, essay og lignende, som fordrer en viss kreativ innsats fra deltakerne.

Etter Lotteritilsynet vurdering faller slike konkurranser utenfor lotteribegrepet såfremt at;

- Deltakernes individuelle prestasjoner bedømmes på bakgrunn av klare forutsetninger bestemt på forhånd.
- De individuelle prestasjonene som kreves for å vinne må fordrer en viss kreativ innsats fra den enkelte deltaker.
- Vinnerforslaget må videre plukkes ut av en kvalifisert jury etter en reell vurdering av alle innsendte forslag.

Vilkåret om tilfeldighet vil være oppfylt hvis ovennevnte forutsetninger ikke er tilstede.

Begrunnelsen for å oppstille ovennevnte krav til kreative prestasjonskonkurranser er å hindre forsøk på omgåelse av lotteriloven. Konkurranser hvor ovennevnte krav ikke er oppfylt vil ha mye til felles med lotterier fordi de vil oppfattes som svært sjansepregede og uten særlig krav til kreativ innsats. Eksempel på konkurranse som neppe oppfyller kravet om kreativ minsteinnsats vil være en konkurranse om å sende inn beste vits.

Gevinst

Lotteriloven stiller som vilkår at det må være mulig å erverve "gevinst" for at en konkurranse kan være et lotteri. En gevinst kan være penger, gjenstander eller andre formuesgoder som har økonomisk verdi. I utgangspunktet vil alt av verdi kunne bli ansett som gevinst i lotterilovens forstand.

<i>Gevinst = i utgangspunktet alt av økonomisk verdi</i>
--

Det følger av praksis at gjenstander av ubetydelig verdi faller utenfor gevinstbegrepet. Eksempler på gevinster som er akseptert i praksis er simple reklamegjenstander og/eller symboler på deltakelse som krus, plakater, t-skjorter, cd-singel og lignende.

Penger og andre verdier som kan omsettes i andre goder vil alltid være gevinst.

Sanksjoner ved brudd på lotteriloven

Brudd på lotteriloven kan medføre straffeansvar, jf. lotteriloven § 17. Strafferammen er bøter eller fengsel i 1 år. Grove overtredelser straffes med bøter eller fengsel på inntil 3 år. Ved forhold i strid med reglene i eller i medhold av lotteriloven, kan Lotteritilsynet gi pålegg til de ansvarlige om å rette det ulovlige, jf. lotteriloven § 14a. I tillegg kan Lotteritilsynet med hjemmel i lotteriloven §§ 14 b og 14 c ilegge administrative forelegg og tvangsmulkt til den som innen en fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg.